

Fajó János

festő, grafikus, szobrász, környezettervező (Orosháza, 1937. február 9.)

Hazám egy mesterségesen elzárt, elideologizált provincia volt, nagy szegénységben éltünk. Kultúránkban – az ötvenes években – igazi művészeit félreállították vagy átnevelték (egyetlenegyszer villant fel a szabad művészet lehetősége számukra, 1945–49 között). Egy lepusztult, lefojtott, elszigetelt világban éltünk, ahol az irányított „szellemi élet” volt a meghatározó, az igazi művészet helyett „pályatévesztett bűnözők” voltak a művészek.

Harcra kényszerültem, pedig csak festeni akartam. Pályám 1950-ben a békéscsabai Képzőművész Körből indult. Attól a perctől kezdve mindennel felhagytam, amit szerettem: többé nem fociztam (pedig saját focicsapatom volt, mert tudtam bőrfocit varrni), nem pingpongoztam, nem koriztam, nem kártyáztam. Kizárólag rajzoltam, tudatosan készültem a pályámra. Megtaláltam, amit kerestem.

Mire 1956-ban felvételt nyertem az Iparművészetire, már kész akadémiai képzettségű festőnek számítottam.

1957-ben szerény, naiv vidéki fiúként dobott be bábunak Schubert Ernő, a textil tanszék vezetője – a nagy cselszövő – a közélet mélyvizébe (a sok dörzsölt pesti vagány közé).

1961-től 1967-ig nagyon mozgalmas utat tettem meg. (1963-ig benn maradtam tanársegédként Hincz mellett a főiskolán.) A Fiatalok Stúdiójában és a Fiatal Művészek Klubjában vállaltam szerepet, szerveztem. Ezek az évek számomra a kialakulás, a forrongás évei voltak, itt harcoltam ki önmagamat.

1963-ban már Kassák mellett álltam.

1967-ben a Stúdió '67 kapcsán a rendszerről alkotott gyerekes illúzióim végére értem. Tudatosult bennem, saját tapasztalataim alapján – és mestereim életét is látva –, hogy hol is élek. Akkor éreztem először, hogy itt valami nagy baj van, amikor már a „burkon” kívülre kerültem. Gúzsba kötöttek, korlátok közé szorított fogolynak éreztem magam. Akkor tapasztaltam meg először, hogy hitem szerint festett képeimet nem vihetem emberek közé, nem hagyják kiállítani őket. Az akkor kialakult kettős esztétika számomra elfogadhatatlan volt, hogy tudniillik délelőtt a pártnak, délután pedig magamnak festek. De itthon akartam maradni. Ide születtem, itt tanultam, itt élnek a szeretteim. Szerettem a hazámat és az addigi életemet.

1967–71-ig a Fészek Művészklubban szerveztem kiállításokat, de oda is utánam nyúltak. Hála Kassáknak és Kassáknénak, addigra már kialakultak nyugati kapcsolataim, ki-kijárva kiállíthattam, eladhattam műveimet.

Tudatos stratégiát alakítottam ki magamnak, tudtam, hogy az életemért küzdök. Fel kellett vállalnom a művészetszervezői munkát, mert ez állandó fórumot jelentett. Igaz, festhettem volna többet is, de az elfogadtatás minden

reménye nélkül semmi értelmét nem láttam (amúgy sem volt miből, mivel egy fizetésből élő szegények voltunk).

Érveltem, vitatkoztam, ahol csak lehetett.

Egy igazi négyévenkénti fórum – ahol direkt, szemtől szembe a politika legfelsőbb irányítóival mondhattam a magamét – a szövetség közgyűlése volt. Ott nem tudtak betiltani! Három kemény felszólalásomat nyelettem le velük.

Nem volt más út, csak a periféria, ahol mozgalmat és fórumot teremtve dolgozhattunk, harcolva egy mai – egyetemes érvényű – művészeti szemlélet elfogadtatásáért. Ez 12 évig jól működött a vezetésem alatt a József-városi Kiállítóteremben.

1988-ig nem voltam állásban. Társadalmon kívüli eltartottként, „szabadúszóként” megpróbáltam sorsomat az államtól függetleníteni, mivel a nagypolitika falai áttörhetetlennek bizonyultak. (Csak jóval később tágultak.)

Mindennek ellenére mégis megtaláltam a magamhoz vezető utat, kibújtam a körülmények szorításából. A XX. század legnagyobb művészeivel kerültem munkakapcsolatba mint szellemi családjukhoz tartozó fiatal. Együtt dolgozhattam Victor Vasarelyvel, Max Bill-lel, Nicolas Schöfferrel, segítettem munkáik kivitelezésében.

A Pesti Műhely szerigráfia mappákat adott ki tőlük. Ingolstadtban 1992-től a Binder Stúdiót vezettem, ahol – többek közt – három különböző plasztikát nagyítottunk fel Max Billtől, és Vasarely lézer-vágott objectjeiből készítettünk edíciót. Megteremtettem egy olyan partitúra szerinti előadói műfajt, amely addig nem volt, amelyből megéltünk és életművet finanszíroztunk.

Olyan idők voltak, amikor életünket tettük fel arra, amiben hittünk és amit csináltunk – önerőből, konyhapénzből – az egész manipulált társadalom és minden ellenében.

Mégis eljutottunk igazi önmagunkhoz, és olyan életművet és szellemiséget hoztunk létre, amire, igaz, hogy társadalmi körülményeink rányomták a bélyegüket, de egyben hitelesítették is azt. Nekünk sem menedzserek, sem párttitkárok nem dirigáltak, ezért hitelesebbek vagyunk, mint nyugat-európai kortársaink, mert mindent kockára tettünk, és tűzön-vízen átvergődtünk elveinkért.

Tizenöt éven át az Iparművészeti Egyetemen tanítottam, és három évtizede szabadiskolát vezetek. Számos tehetséges fiatal került ki a kezeim alól, sokan közülük már kollégáim, munkatársaim, építészek, tanárok vagy csak egyszerűen művészetet értő és szerető értelmiségiek lettek.

Európai kortársaimmal munkakapcsolatban állok, együtt dolgozunk, közös akciókat szervezünk. Legutóbb 2006 májusában Moszkvát rengettük meg a növényekkel együtt egy nagy MADÍ kiállítás és konferencia keretében, igazán jelentős siker volt.

Rendszeresen részt veszek egyéni és csoportos kiállításokon itthon és szeret a világban. Munkáim megtalálhatók jelentős hazai és külföldi köz- és ma-

gángyűjteményekben. Három nagyméretű pasztikám áll köztereken. (Kevés szobrász mondhatja el magáról, hogy Max Bill szobrot vásárolt tőle.)

A kilencvenes évek rendszerváltása számomra az útlevélen kívül semmit sem hozott. (Igaz, ma sem vagyok elégedett báránka, ugyanúgy vitatkozom és mondom a magamét, mint akkor.)

Nem lettem hivatalos, támogatott, díjazott művészé, akadémiussá, továbbra is ugyanaz a státusom, mint amilyen a Kádár-rendszerben volt.

De ekkorra már én és a növendékeim régen nemzetközi vizeken voltunk Európában.

forisfury

Balázs-Piri Balázs

karikaturista (Gyöngyös, 1937. február 17.)

A karikaturista a humor pszichiáttere. Kutatja, diagnosztizálja és megpróbálja gyógyítani a társadalom és a társadalmi tudat káros betegségeit. Működése gyakran fájdalmas és sokszor eredménytelen: a műtét sikerült, de a beteg(ség) él tovább.

Hetvenévesnek lenni nem érdem. Ahhoz, hogy valaki elérje ezt az életkort, sok minden szükséges. Genetikai adottság, külső és belső életmód, a kor kegyelme, amelybe beleszületett, de főleg sze-

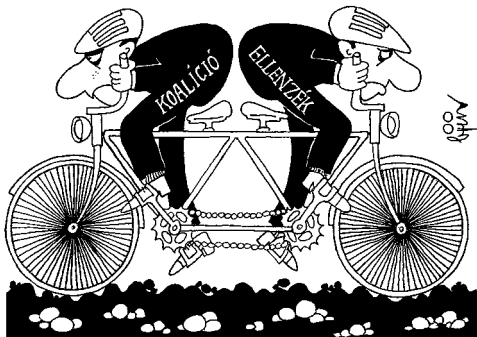

rencse. Most, hogy én is belépek a Hetvenesek Klubjába, azokra a kedves kollégákra és barátokra emlékezem, akik nem voltak olyan szerencsések, hogy ennek a klubnak a tagjai lehessenek. Idő előtt ment el Pusztai Pál, példaképem és mentorom, Brenner György, aki hosszú évekig volt szobatársam a Ludas Matyi szerkesztőségében, Árkus József,

Mikes György, Somogyi Pál, Ősz Ferenc – fájdalmasan hosszú a névsor.

Ebbe a klubba, amelynek most akarva-akaratlanul tagja lettem, nem szükséges felvételi kérelmet benyújtani, ajánlókat megnevezni, nem kapunk tagsági igazolványt és nem kell tagdíjat fizetni. Ha úgy nézem, ez is szerencse.

Szeretettel köszöntöm ismeretlen ismerős klubtársaimat. Gondolom, amíg megadatik nekünk, továbbra is tesszük a dolgunkat.

PARLAMENTI TANDEM

Balázs-Piri Balázs

Czeplédy Ilona

muzeológus, régész (Budapest, 1937. február 22.)

A jövő év „böjtelő havában” lesz hetven esztendeje, hogy világra jöttem. Hegyaljai református magyarok és a Nyitra vidéki tót–lengyel ősök ivadékaként a pesti rozsdatemető tájékán születtem. Pontosabban a Röck Szilárd utcai Bábaképzőben (ma Gerontológiai Intézet) láttam meg a napvilágot, szülőföldem tehát a régi szép Józsefváros, ahol életem felét leéltem. Kitűnő iskolákba járhattam. A Horváth Mihály (Mária-Terézia) téri gyakorlóiskola és az akkoriban Mérei Ferenc által vezetett Országos Pedagógiai Intézet nagyszerű alapokat adott.

Családomból elsőként lehettem értelmiségi. Történelem–könyvtár szakra vettem fel 1955-ben.

Igazi „szabad bölcsészként” hallgathattam Szabó Árpádot, Fülep Lajost, Benedek Marcellt, Füst Milánt. Tanárom volt Mezey László, Borzsák István és László Gyula, akinek segítségével 1956 őszén sikerült hármunknak átkerülni az áhított régészfakultásra, ahol induláskor a három diákra hat professzor jutott.

A pályakezdés már kicsit nehezebb volt. Gyakornokoskodtam a Budapesti Történelmi Múzeumban és a Magyar Nemzeti Múzeumban. Majd ásatási munkásként dolgoztam, illetve a Műegyetem építészettörténelmi tanszékének céduláztam, így kerestem némi pénzt. Első igazi munkahelyem az akkor hőkorszakát élő Országos Műemléki Felügyelőség lett 1961-ben. Egyetlen fiam 1962-ben született. Az Entz Géza által vezetett tudományos osztály szinte az egyetem folytatása volt számomra. Igen fiatalon nagyszerű feladatokat kaptam, kitűnő munkatársi gárdába kerültem. Például akkor készítettük az Országos Műemlékjegyzék revízióját. Egy-egy építész, művészettörténész, régész, fotós együtt járt sorra az ország összes műemlékét. Jutott feladat számomra Nógrád, Veszprém, Zala, Baranya megyében, majd Borsod-Abaúj-Zemplénben, de Szabolcs-Szatmár megyében is.

1968-ig az Országos Műemléki Felügyelőség régésze voltam. Munkáim között volt római kori kutatás, majd több mint harminc kisebb-nagyobb középkori műemlék, több falusi templom és templomrom, később jelentős várak: Siklós, Diósgyőr. Legjelentősebb munkám a diósgyőri vár és műemlékegyüttes és ennek tudományos feldolgozása volt.

1968-ban a miskolci Városi Tanács a helyreállított várban múzeumot létesített, melynek igazgatója lettem 1974-ig. Ebben az időszakban folytattam a vár és a városterület két pálos kolostorának feltárását, az avasi templom kutatását, a vármúzeum fejlesztését.

Ez a Diósgyőri Vármúzeum–Miskolci Galéria–Miskolci Képtár „speciális képződmény” volt. Egyrészt gyűjtemény (ahová akkor visszakerült a vár 1930-as években folytatott feltárásának anyaga is a megyei múzeumból), másrészt a Miskolci Galéria képzőművészeti kiállítóhely (melyet a miskolci grafikai biennálék igénye hívott életre), harmadrészt a Miskolci Képtár képzőművészeti gyűjtemény

és kiállítóhely (ennek alapja a Petró-gyűjtemény volt). A galéria 1974-ben viszszerült városi kezelésbe. A vármúzeumot és a képtárat a megyei múzeum kezelte be szintén 1974-ben. (Az ügyek háttérében a megye és város „vetélkedése” volt érzékelhető.) Mindenesetre 1968–73 között Miskolcon pezsgő kulturális élet volt. Komolyzenei rendezvények a Várban (például Bartók Kécszakállú herceg vára), továbbá a Miskolci Szimfonikus Zenekarnak szinte nyári otthona lett a Vár. Évenként 10-12 kiállítás a galériában, 5-6 a képtárban. (Köztük: Ország Lili kiállítása a Várban 1972-ben, a Nyugat-európai Iskola festőművészeinek tálata a galériában, Kondor Béla állandó kiállítása a képtárban stb.) A miskolci rövidfilmszemlék rendezvényeinek is otthont adtunk, továbbá művészetszociológiai vizsgálatok is zajlottak nálunk 1971–72-ben, vidéken talán először.

1974-ben visszaköltöztem Budapestre. 1974–81 között az Éri István vezette Múzeumi Restaurátor és Módszertani Központ osztályvezetője voltam. Az MRMK-ban hivatali munkám módszertani, tudományszervezési, ismeretterjesztő jellegű volt. Például tantervet készítettem a múzeumi gyűjteménykezelők képzéséhez, illetve „bábáskodtam” a Tájak–Korok–Múzeumok nagy sikerű könyvsorozatának születésénél. 1980-ban szereztem kandidátusi fokozatot *A diósgyőri vár feltárása* témában.

1982–92-ig a Magyar Nemzeti Múzeum tudományos főmunkatársa, az adattári osztály helyettes vezetője voltam (Kralovánszky Alán mellett), továbbá a múzeum sárospataki fiókjának szakfelügyelője. Sárospataki munkám kapcsán közel húsz évig besegítettem a Sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény nyilvántartási, kiállítási munkáiba.

Pályám során kb. 35 feltárás vezetője voltam, mintegy ötven tudományos publikációt írtam.

Disszertációm az Akadémiai Kiadó adta ki 1988-ban *A diósgyőri vár* címmel. A Corvina Kiadónál három nyelven jelent meg Diósgyőrről szóló könyvem 1971-ben. A Tájak–Korok–Múzeumok sorozatban megjelent füzeteim: Miskolcvasi templom, Berhida, Diósgyőr, Siklós stb.

1992-ben, előkészítetten mentem nyugdíjba múzeumi munkámból. Tudományos munkásságom dokumentációit, iratanyagát átadtam a Herman Ottó Múzeum régészeti osztályának, azóta is figyelemmel, szakvéleménnyel kísérem egykori tanítványom (Lovász Emese) ez irányú munkáját.

Egyéb munkáim dokumentációi az Országos Műemléki Felügyelőség (NEKÖM) Tervtárában, illetve az illetékes megyei múzeumi szervezeteknél fellelhetők, szívesen adom hozzájárulásomat ifjabb pályatársaimnak a további kutatásokhoz, feldolgozásokhoz.

A mai napig a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat aktív tagja vagyok, néha elvállalok egy-egy lektorálást, előadást... de az utóbbi évtizedben, mint „késői pályamódosító”, részt vettem mentálhigiénés képzésben.

Tíz esztendő dolgoztam lelkesen és önkéntesen a *Conditio Humana* és a Nemzetközi Építőbarátok Alapítvány munkájában. Most sem unatkozom, jelenleg is két alapítványnál dolgozom.

Életem egymástól jól elválasztható korszakokra oszlott, melyeket külső és belső tényezők egyaránt befolyásoltak, alakítottak.

N. Cséplidy Ilona

Pálos Miklós

ügyvéd (Szekszárd, 1937. február 22.)

Szekszárdon, 1937. február hó 22-én a család ötödik gyermekeként és szüleim hitvallása szerint áldásként érkeztem a szülői házba.

Édesapám, dr. Pálos József, paksi származású, tehetséges falusi gyermek volt, aki a pécsi Ciszterci Gimnáziumban érettségizett, három évig teológiai hallgató volt, majd a világi pályára térve jogi doktorátust szerzett.

Édesanyám, Weingärtner Crestentia, a Paks melletti szép kis, svábok lakta faluban, Dunakömlődön született. Az ő édesapját még az első világháború kitörése hónapjában bevonultatták a Monarchia hadseregébe, aztán 1914 szeptemberében fogságba esett, és anélkül, hogy a család valamit is tudott volna róla, több mint hét év hadifogság után teljesen váratlanul hazaérkezett.

Anyai nagyanyámat (nevét tiszta nagybetűvel írva) SCHMIDT ERZSÉBET-nek hívták. Amikor férjét elszólította a haza védelmének kötelezettsége, három kicsi lánygyermeke volt. Hetvennyolc hold földön gazdálkodtak, és a nagy gazdaság ember nélkül maradt. Akkor a nagymama felült a kocsibakra, kezébe vette a gyeplőt – hősiezen megőrizte az őseiktől átöröklött vagyont, emberfeletti munkával egybetartotta a családot. Édesanyámat gyermekként íratta be egy budapesti leánygimnáziumba, aminek végeredménye a Ranolder Intézetben szerzett tanítónői oklevél lett.

A nagypapa 1921 telén érkezett haza. Gyermekei addigra már felnőttkorba értek. Soha nem feledkezett meg arról, hogy a mindenható Istennek lerója háláját azért, hogy túlélte a sok-sok megpróbáltatást, a viharokat.

Szüleim, mint két szomszéd falu fiatalja, a tanulmányaik befejezése után találkoztak össze és kötötték egymáshoz életüket. Édesanyám öt

gyermeknek adott életet, már csak ketten vagyunk életben.

A családfő az állam szolgálatában egy életen át védte a Magyar Államkincstár vagyonát, és mint kiváló pénzügyi szakember, az illetékJog művelése területén alkotott maradandót. Pénzügyi főtanácsos volt.

Anyánk a mi tanítónőnk volt. A gyermeknevelés lekötötte minden idejét, bennünket tanított és nevelt hitre, tisztességre.

A második világháború megpróbáltatásai, borzalmi elkerülték a családot. Az utána következő zavaros évek azonban mélyreható nyomokat szántottak, és ezek még ma is éreztetik kártékony hatásukat.

Apánkat 1949-ben pályája deklóján az utcára tették, B listázták. Soha nem politizált, semmiféle pártnak nem volt tagja, szerette a családját és félte az Istent.

A kényszerű pályamódosítás az ő személyiségét is eltorzította. Soha nem adta fel a küzdelmet, mert érezte a családjára iránti kötelességét és a

felelősségét. A pénzügyi szakmáról a könyvvitelre képezte át magát, és mint nagy vállalatok főkönyvelője másfél évtizedig ezen a pályán produkált. Az 1960-as évek elején tapasztalható némi konszolidáció hatására visszahívták eredeti szakmájába, de a lelken okozott sebek soha nem gyógyultak be.

Alsó és középiskolai tanulmányaimat Szekszárdon végeztem, és a Garay János Gimnáziumban érettségiztem az 1956–57. évben.

Történelmi idők voltak. Az 1956-os forradalom és szabadságharcban 19 évesen aktívan részt vettem. Tagja voltam a Nemzeti Bizottságnak és az ifjúsági mozgalmak élére álltam.

Egy tanárunk által vezetett, élelmiszergyűjtés és a forradalmárok részére való továbbítás feladatát végző csoport tagjaként egy orosz kommandó Budapest határában kis híján kivégzett bennünket. Nem vett erőt rajtam a rémület és a félelem, még hazaérkezésem estéjén jelentkeztem szolgálatra a Nemzetőrség parancsnokánál, Székelyhídi Géza kiváló barátomnál.

A forradalom elárulása és leverése után nehéz volt tisztának maradni, de sikerült. Az 1957 júniusában letett érettségi vizsga után egyetemi tanulmányaim folytatására benyújtott kérelmemet még csak nem is továbbította akkori iskolaigazgatóm. Két év fizikai munka következett, aminek eredménye egy szakma megszerzése volt. Soha nem bántódtam miatta, sok értéket halmoztam fel magamban és hihetetlen kötelességtudásra nevelt.

Közvetlenül jelentkezhettem az egyetemre 1959 nyarán mint fizikai munkás, és, hála egy talpig becsületes mentor professzornak, valamint a sikeres felvételi vizsgának, felvételt nyertem a Pécsi Tudományegyetem

Állam- és Jogtudományi Karának nappali tagozatára.

Az egyetemi tanulmányok végzése gondtalan és kiegyensúlyozott éveket hozott. Semmit nem tudtunk arról, hogy a kulisszák mögött egy hazaáruló, kollaboráns államvezetés kegyetlen terrorral torolta meg 1956 dicsőséges forradalmát. Évekkel később tudtuk csak meg, hogy gyerekeket és aggasztányokat, deli férfiakat és szép fiatal lányokat egyaránt, gyalázatos módon megalázva, hóhérekre adtak.

Az egyetemi tanulmányok befejezése után négy kiváló principális nevelése alá kerültem egy szekszárdi ügyvédi irodában. Három év alatt megtanítottak az ügyvédi munka minden szépségére és, ami a legfontosabb volt számomra, az etikus ügyvédi magatartásra.

Sikeresen szakvizsgáztam, és tíz hónapig szépen halmoztam a pályán a szakmai ismereteket.

A politikai rendőrség 1968 márciusában éjszaka ránk törte lakásunk ajtaját, és családunk ellen elkezdődött az a politikai hajsza, amelynek végeredménye az lett, hogy 13 évre eltávolítottak az ügyvédi pályáról, testvéreimet két évre börtönbe zárták, és megölték egy kisgyermekünket.

A történet a következő:

Nagyszüleimet és az egész anyai ágú családunkat 1946-ban német származásuk miatt kitelepítették az országból. Száznál is többen voltak azok a közvetlen hozzátartozók, akiknek a háború utáni zavaros évek kalandorai vándorbotot nyomtak a kezébe.

Istennek hála, hogy a koldusbatyuval kiüldözött rokonok végül is meglelték régi-új hazájukat, sikerült a beilleszkedés, és az ottani nemzet alkotó részévé váltak. Nagyanyánk akkor már özvegyen élt Németországban, és 1968 márciusában meghalt.

Testvérem szeretett volna kiutazni a temetésre, amihez – minthogy bíróként és közjegyzőként dolgozott – az igazságügy-miniszter engedélyére lett volna szükség. A cipészsegédek nélkülözhetetlen kellékét képező háromlábú székből a miniszteri bársonyszékbe avanszált káder azonban közönséges és otromba módon visszautasította. Ez felbőszítette az önérzetében sértett testvért, és egy kemény hangvételű levéllel hozta az ottani családtagok tudomására, hogy a temetésen való részvételre az ostoba és gögös hatalom nem ad neki engedélyt.

A levelet a hatóságok mindenféle törvényt megsértve felbontották.

Házkutatások, letartóztatások és a különböző vegzatúrák eredménye az lett, hogy mindkettőnket ellehetetlenítettek.

Otthonainkat feldúlták, magánlevezésünket górcső alá véve elemezték, és megállapították rólunk, hogy a szocializmus építésének eredményeit nem ismerjük el, a szocialista társadalom ellenségei vagyunk.

Az éveken át tartó megfigyelés, a spiclik népes táborának nyakunkra küldése sem tudta megrendíteni egy jobb világba vetett hitünket. Soha nem engedtünk a kényszerítésnek és fondorlattal előkészített kísértésnek, nem hagytuk megtörni gerincünket. Minden aljas és alattomos munkáért való ellenszolgáltatást visszautasítottunk, vállaltuk a mártíromságot. Ennek lett eredménye a 13 évi gyaratati szolgálat, az ötszöri sikertelen pályázat. Rokonainktól hosszú évekre elzárva tagadták meg tőlünk a közvetlen hozzátartozóinkkal való családi kapcsolattartást.

Fájdalmas időszak volt ez, de a hithű elkötelezettség és kitartás végül is meghozta eredményét.

A vészkorszak elmúlt, közben gyarapodott családom, s a kellően el nem ítélt módon elvett kis magzat után két szép gyermekünk született.

Lányom, dr. Pálos Ágnes az apai mesterség továbbművelője lett, szakképzett ügyvéd. Miután megtalálta társát, otthont teremtettek maguknak, bennünket pedig három gyönyörű fiúunokával ajándékoztak meg.

Fiam, Miklós jó nevű szőlész-borász, két diplomával a nagy hírű szekszárdi Takler Pincészet szőlészeti vezetője. Nyelvtanárno feleségével a rövid időn belül megérkező gyermekáldást várják egészséges türelmetlenséggel.

A megpróbáltatások alatt is hűségesen kitartó Ágnesommal most békés éveket töltünk. Negyvenegy évi házasság után otthonunkat a béke szigetévé varázsoltuk, és a példamutatóan szép családi együvé tartozás a mindennapjaink részét képezi.

A kommunista diktatúra végleges összeomlása előtt, már 1985–86-ban megismertem, majd magamévá tettem a változtatás igényével fellépő és a nemzet jövőjéért felelősen gondolkodó monoriak és lakitelkiek hitvallását a változások szükségességéről.

A Magyar Demokrata Fórumban kezdtem ismételten politizálni, majd alapító tagja lettem a Kereszténydemokrata Néppártnak.

A Márton Áron Társaságként működni kezdő és az 1945 utáni koalíciós időkben példátlan sikert felhalmozó Demokrata Néppárt életre hívásában aktívan részt vettem. Beérkezésem után minden eszközt megmozgatva arra ösztönöztem a csoportosulást, hogy haladéktalanul alakuljon át a társaság politikai párttá, és váljon aktív részesévé a szépen bontakozó demokráciának.

Az újonnan megalakult Kereszténydemokrata Néppárt egyik alapí-

tója vagyok, nyolc éven át, egy rövid időszakot kivéve, alelnöke és elnökségi tagja.

Az első szabadon választott parlament kereszténydemokrata képviselője lettem, és nyolc munkás évet töltöttem a Parlamentben. Dr. Antall József miniszterelnök úr felkérésére négy évig a Miniszterelnöki Hivatal államtitkára voltam.

Legfőbb feladatomból az volt, hogy dolgozzam ki az állam és az egyház újszerű kapcsolatrendszerének minden részletét, és az egyházak hatalmas értékhozó tevékenységének kiteljesedéséhez úgy biztosítsam a feltételeket, hogy azt többé ne lehessen visszafordítani.

Azt, hogy a kormány által meghirdetett és végrehajtásra rám bízott új kapcsolat sikeresnek és maradandónak minősült-e, majd az utókor és a história eldönti.

Szép feladatnak tekintetem és sikeresen működtem közre abban, hogy Mindszenty József mártír bíborosunkat újratemessük, elnyerje végső nyughelyét a magyar földben.

A magyar történelem első pápalátogatásának kormány szintű felelőse voltam.

II. János Pál pápa magyarországi látogatása az egész nemzet lelki megújulását szolgálta. A pápalátogatás sikere vitathatatlan, az ebben való közreműködésemet életem legfelemelőbb munkájának tekintem.

Amikor 1998-ban, a KDNP alelnökeként, az érseki székhelyen, Kalocsán megnyitottam a Kereszténydemokrata Néppárt kampányát, rövid audienciát kértem dr. Dankó László érsek úrtól.

Megilletődve léptem be a csodálatos érseki palota auditóriumába. Az érsek úr jött elém méltósággal viselt papi ornátusában, és messziről nyújtva kezét azzal köszöntött, „Államtitkár úr, az egész katolikus egyház nevében köszönöm, amit értünk tettél. Te vagy a fundamentum, mert amink most megint lett, azt mind a te közreműködésed eredményeként kaptuk.” Az egyházak részéről ez volt az egyetlen elismerés egy olyan munkáért, aminek sikeréért a lelkemet tettem ki...

Ezutáni osztályrészem a teljes feledés lett.

Az aktív politizálást a Kereszténydemokrata Néppárt belső és külső szétverése miatt hagytam abba. Képtelen voltam tolerálni a gátlástalan karrieristák, félben maradt egzisztenciák és a letűnt hatalom által a pártunkba beépített ágensek ármánykodásait.

Az élethivatásomnak tekintett ügyvédi pályát sok-sok bölcsességgel és önmérséklettel gyarapodva folytatom. Tudom, hogy az ellopott éveket soha senki nem adhatja vissza, de amíg eszmélettel bírom és átlátom ügyeimet, addig igyekszem a közösség érdekében szolgálni.

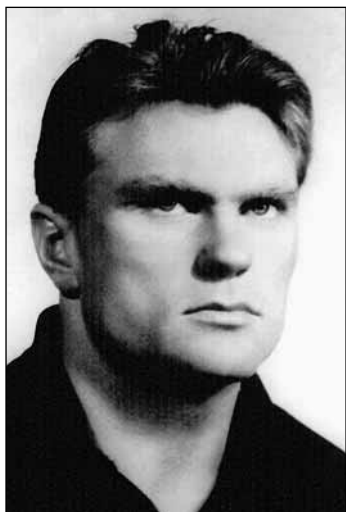
A kissé hosszúra sikeredett curriculum vitae sok olyan epizódot tartalmaz, ami a felületes olvasó részére talán egyfajta hősködésnek és a valóságtól elrugaszkodott dicsekvésnek tűnik.

Azok számára azonban, akik szenvedő részesei és túlélői voltak a magyarság XX. századi tragikus történelmének, bizonyára érthető lesz.

Zsivotzky Gyula

atléta, edző (Budapest, 1937. február 25.)

A halak jegyében születtem. A halakról szóló jellemzéseket olvasva nem mindenben ismertem magamra, mert számtalanszor tapasztalnom kellett, hogy bizony elég sok szangvinikus megnyilvánulásom akadt életem során, de ha lényeges döntéseimet veszem sorra, akkor mégiscsak egyensúlyban érzem dolgaim. Kivéve első elhamarkodott házasságomat, de az vesse rám az első követ, aki 23 éves korában még nem volt szerelmes.

Nagy luxusban élek, ami a gondolati szabadságot illeti. Vélt vagy valós igazságérzetemet soha nem tudtam szőnyeg alá söpörni, amiért a mai napig vagy neheztelnek, vagy szeretettel felnéznek rám. Reggelente nyugodt szívvel tekintek a tükörbe, amelyeket talán életem legfontosabb pillanatainak tartok. Ebben nagy nevelőm és tanítómesterem a célirányos sporttevékenységem

volt. Eleinte versenyzőként, mostanság edzőként és sportvezetőként érzem hatását. Mielőtt életem mozgatórugóit venném számba, vissza szeretnék tekinteni a kezdetekre, amikor először eszméltem rá a világ dolgaira. Gondolom, hogy a mai hetvenévesek indíttatását döntően befolyásolta az a tény, hogy gyermekkorunkat és serdülő éveinket a második világháború árnyékolta be.

Erre az időszakra visszagondolva véglegesnek tűnő emlékeimet rendezgetve rá kell döbennem, hogy az, amit borzalomként élt meg az egyén és az emberiség, annak voltak pozitív pillanatai, tapasztalatai is. Ha felhőtlen, euforikus boldogság ér – sajnos ez nem sűrű az életemben –, akkor mindig eszembe jut az a pillanat, amikor hivatalosan bejelentették a háború befejezését. Az emberek egymás nyakába borultak és sírtak. Apámat akkor láttam először könnyezni. Mindenki testvér és barát volt. Vajon miért felejtjük el az ilyen pillanatokat ismét és ismét? Azóta tudom, a van és a nincs fantasztikus különbségét és ebből fakadóan a becsületesen elért kis dolgok, eredmények értékét. Ha van és ha sok van, miért szül mindig viszályt és irigységet. Ilyenkor érzem magam szerencsésnek, hogy a sport megtanított lehajtott fejjel győzni és emelt fővel veszíteni.

Gyermekéveimet Kisbéren töltöttem ácsmester nagyapám házában. Soha nem találkoztunk. Mire Budapestről a család leköltözött, már elhunyt. Nagyanyám és anyám anekdotáiból ismertem meg, és nagy hatással volt rám. A csuda tudja, miért, a mai napig imádok fával bíbelődni, állítólag nem is sikertelenül. Apám korán elhunyt. Fiatal korában járta a tengereket, matróz, majd mint katona szolgált a tengerészetnél, később a folyamórségnél. Leszerelése után egy villanytársaságnál kapott bizalmi állást Kisbéren és környékén – ezért lettem „egyéb” származású. Kortársaim tudják, ez mit jelentett akkor. Utólag megítélve, talán az a tudat, hogy nekem mindenért duplán kellett megküzd-

nem, acélozta meg későbbi sportsikereimet. Egyébként is hiszek az igazgyöngy meséjében.

Apám elvesztése után rendkívül anyás lettem. Nehezen éltünk. Bátyám 16 évesen családfenntartó lett, mert a vasútnál kapott munkát. Anyám minden munkaalkalmat megragadott, mivel nyugdíjat apám után nem kapott. Nagyon nagy szegénységben, de nagy szeretetben teltek napjaink. Elkerülve a középiskolai kollégiumba, hosszú ideig szinte fizikai fájdalmat éreztem anyám távolléte miatt. Mindig szerettem volna valami nagy-nagy boldogságot szerezni számára. A helsinki olimpia évében az egész ország sportlázban égett. Történt, hogy Csermák József húszéves tapolcai fiú megnyerte a kalapácsvetés olimpiai bajnokságát. Imponáló volt számunkra, de nekem mégis a legmeghatóbb történet erről, hogy édesanyjának Tapolca főterén lemérték a 60 méter 34 centis, fia által elért világrekordot. A hajdani krónikás szerint édesanyja sóhajtása nem hallatszott el a világcsúcsot jelentő távolság végére. A mai napig úgy érzem, hogy ez volt az a pillanat, amelyik Mexikóban az olimpiai dobogó tetejére juttatott.

Természetesen addig nagyon sok boldog és nehéz pillanatot éltem át sportpályafutásom során. A sors tartogatott számomra sok örömet, kudarcot, boldogságot és szomorúságot. Mindemellett a sors megadta, hogy sportágamban mindent elértem. Eredményeim közül legnagyobbra világrekordjaimat tartom. Kérdezhetik, miért? Elhihetik, hogy ha kis időre is, valamiben olyat teljesíteni, amit még ember nem ért el, fantasztikus és megismételhetetlen érzés. A másik ilyen pillanat a dobogón állva, a himnuszt hallgatva érezni azt, hogy egy egész nemzet követi és csodálja a legmagasabbra kúszó nemzeti lobogónkat. Ebben a rövid időben minden fontos pillanat lejátszódik az ember életéből. A mai napig ez a szeretetteljes pillanat elkísér mindennapjaimban.

Milyen érdekes, hogy versenyzői pályafutásom során csak nagy dolgokat, hősieket tudtam elképzelni az életről. Életem ezen szakaszát befejezve ismét meg kellett tanulni kis dolgoknak is örülni és fontosságukat elismerni. Lám, visszaköszöttek a háború utáni apró örömek és bánatok. Boldog ember vagyok, hiszen a család sportpályafutása töretlen. Mi sportcsalád vagyunk. Njem sokszoros magyar magasugró bajnok és csúcstartó volt. Elsőszülött fiam, Gyula többszörös magyar bajnok és kupagyőztes labdarúgásban. Attila fiam a világ legjobb tízpróbázói közé tartozik. Boldoggá tenne, ha egyszer édesanyja nagyot sóhajtana miatta.

Magda Gabi

színművész (Budapest, 1937. február 28.)

Az angyalföldi Tüzér utcában nőttem fel, a „Váci út és Lehel út között”. Szerény körülmények között éltünk. Hárman voltunk lányok, anyukánk szép ruhákat varrt nekünk, szép verseket szavalt és szép dalokat énekelt. Talán ez készítetett később a színészi pályára.

Minden nagyon biztatóan indult. Érettségi után jelentkeztem a Színház- és Filmművészeti Főiskolára. Egyszer a középiskolában a Kómives Kelemenné balladájával egy egész iskolát „megríkattam”. Természetes hát, hogy ezzel a verssel mentem felvételizni. Mély átéléssel, könnyek között sirattam el szegény Kelemennét. Előadásomat mosolyogva hallgatták (amit én művészi sikerként könyveltem el). Básti tanár úr közölte: „Továbbengedjük, de azért, mert szép, még ne higgye, hogy már kész művésznő. A balladát sürgősen felejtse el és készüljön lírai és vidám versekkel.” Végül is felvettek.

A főiskola. Szerettem a főiskolát. Hálás szívvel emlékszem tanáira. Különösen a nálunk csak pár évvel idősebb Szinetár Miklós osztályfőnök úr pajkos, együttérző, cinkos terelgetésére, Sulyok Mária csupa szív szigorúságára és Gellért Endre feledhetetlen beszédóráira. Emlékszem az '56-os forradalom napjaira, Sinkovits Imre „Talpra magyar”-jára és a Rádió éjszakai ostromára. Kitörölhetetlen emlék az első színpadi szereplésem a vandál módon felrobbantott Nemzeti

Színházban, Lukács Margittal és Básti Lajossal egy színpadon (*Az ember tragédiája*: Kimon).

Vidéken. Azokban az években egy minisztériumi rendelet minden végzős főiskolást vidékre parancsolt. Én az egri Gárdonyi Géza Színházba szerződtem. Hamar megszerettem a hangulatos várost. Egymás után játszottam jobbnál jobb főszerepeket. Többek között Nyilas Misit (*Légy jó mindhalálig*), Pericholét (*Az oltári szentség hinta-*

ja), Mariannát (*Fösvény*); de énekeltem és táncoltam operettben is (*Hawaii rózsái*). Jól éreztem magam. Sajnos a vidéki színházaknál kötelező volt a „tájékolás”. Télen-nyáron vittük a kultúrát a legkisebb faluba is. Az eszme nagyon szép volt, a körülmények többségében elviselhetetlenek. Rázós busszal utazni kilométereket, fűtetlen szobákban öltözni, hideg színpadokon játszani (sokszor télikabátban), ez komolyan veszélyeztette a színészek egészségét. Beteg lettem, s gyógykezelésre Parádfürdőre küldtek. Itt megismerkedtem Zelk Zoltánnal. Szívesen hallgattam színes, érdekes „előadásait” irodalomról, költőkről és az '56-os forradalomról.

Távozásomkor kezelőorvosom komolyan figyelmeztetett: „Ha nem akar ismételten visszaesni, végleg felejtse el a tájékolást.” Figyelmeztetése ellenére még két évig játszottam vidéken. Végül is be kellett látnom, hogy az orvosnak igaza van. Életem sorsfordulóhoz érkezett. Választanom kellett: vidéki

TABI LÁSZLÓ: NAGYMUTATVÁNY
(NEMZETI SZÍNHÁZ, 1963)
UNGVÁRI LÁSZLÓVAL

színházak a tájolás veszélyével vagy Budapest a „szabadúszás” bizonytalanságával. Az utóbbit választottam.

A szabadúszás. A színházak államosításával döntően megváltozott a színészek élete. A státusrendszer a szerződötött művészeknek állandó munkahelyet, fix fizetést és a nagyobb művészi felkészülés lehetőségét jelentette. Természetes, hogy mindenki ragaszkodott a státusához. Nekem a szabadúszás anyagi bizonytalanságot, a státushoz jutás nehézségét, munkanélküliséget hozott. Ilyen bizonytalan érzésekkel költöztem vissza Pestre, és vártam... Szerencsére nem kellett sokáig várnom. Duka Margit, a Gyermekszínház igazgatónője a *Bűvös erdő* című mesejáték főszerepére hívott meg. Örömmel mentem, bár tudtam, hogy végső megoldást ez sem adhat, mivel a színház nem rendelkezik állandó társulattal. Nagyon sok fő-

szerepet játszottam el itt az évek során. Legemlékezetesebb Zelk Zoltán *Az ezernevű lány* című mesejátékának bemutatója, mert a darabot a szerző nekem írta. Ismeretségünk az évek folyamán barátsággá fejlődött. Az előadást Ádám Ottó rendezte. Hamarosan felfigyeltek rám a rendezők. Gyakori vendég voltam Budapest szinte valamennyi színházában. (Néha egyidejűleg kettőben is.) Kitűnő rendezőkkel dolgoztam és kiváló művészeket ismertem meg. Maradandó élményem Szabó Magda *Fanni hagyományai* című darabjának bemutatója Egri István rendezésében a Katona József Színházban. Amália szerepét játszottam, olyan színésznőiassokkal, mint Lukács Margit, Ladomerszky Margit, Ungvári László és Gáti József. Ők befogadtak, szerettek és biztattak. Büszke vagyok, hogy Szabó Magda nagy elismeréssel és szeretettel dicsérte alakításomat.

Film, tv, rádió, szinkron. Már főiskolás koromban filmeztem (Jancsó Miklós: *A harangok Rómába mentek*; Máriássy Félix: *Karambol*; Ranódi László: *Razzia*; Keleti Márton: *Esős vasárnap* stb.). Sok-sok tévéjátékban szerepeltem. Élő adásban mesét mondtam a gyerekeknek, hosszú éveken át tanítottuk illemre a nézőket a *Tudni illik, hogy mi illik* című tévésorozattal, Feleki Kamill irányításával. Számát sem tudom a rádió- és szinkronszerpeimnek.

Semmi sem tart örökké. Tudtam, hogy lassan majd szerepkört kell változtatnom. Sajnos szomorú példák sokaságát láttam magam előtt. Idősödő kiváló művészek hosszú éveken át vártak egy-egy szerepre, sokszor hiába. Nem akartam ilyen sorsra jutni, ezért inkább a Szinkronvállalat színésztársulatához szerződtem. Innen mentem nyugdíjba.

Magda Földi

Szabados János

festő (Kaposvár, 1937. február 28.)

A város, ahol születtem, hét domb karéjában épült, a Kapos mentén. Közülük kettőt hegynek nevezünk ma is: Kecel-hegy és Róma-hegy. Rippl-Rónai révén a Róma-hegy vált ismertebbé, bár nekem, gyermekkori élményeim alapján, a Kecel – mostanra zsúfolásig beépítve is – kedvesebb.

A túskevári malomtól és strandtól jól látszott elnyúló vonulata, jelezve a város egyik akkori határát. Korai rajzaimon, vízfestményeimen ez a vidék jelent meg először.

Elsőszülöttként nagy családban nevelkedtem, hatan voltunk testvérek. Apám címfestőmester volt, műhelyében kezdtem rajzolgatni. Ott ismertem meg a festőmesterség eszközeit, anyagait. Elég

korán belenőttem az önálló munkába is, üzletportálok kiegészítő figurális díszítőtábláit, plakátokat, mozifilmeket ajánló, enyves festékekkel vászonponyvára festett nagyméretű reklámokat, a kötelező ünnepekhez megrendelt sok négyzetméternyi portrét és munkafázisokat megjelenítő táblákat készítettem. Az így szerzett tapasztalatok később is segítettek az éppen adódó feladatokban.

Jártam persze művészeti szabadiskolába is, készülvén a főiskolai felvételire.

Tanulmányaimat 1957-ben kezdtem a Magyar Iparművészeti Főiskolán, ahol mestereim Z. Gács György és Miháلتz Pál festőművészek voltak, de találkozhattam ott Borsos Miklóssal és Rákóci Zoltánnal is, akiknek hitelessége és emberi, szakmai tartása sokunk számára jelent mintát.

A diplomamunkáig tartó jó évek után, 1962-ben szülővárosomban kezdtem önállóan dolgozni.

Ez idő tájt a Dunántúl városaiban letelepedő fiatal alkotókkal alakuló kapcsolataim szakmai biztatást és biztonságot is adtak. Ez a ki nem mondott, de bizonyosságot jelentő szellemi törekvéseinket is összetartó kapcsolat máig érvényesnek mondható.

1963-ban megnősültem, feleségem Weeber Klára szobrász. Két gyermekünk született: János (1967) és Anna (1977). Mindketten mesterségeinkhez hasonló pályát választottak, a Magyar Iparművészeti Egyetemet végezték el.

A műterem, ahol több mint harminc éve dolgozunk, ugyancsak benépesült munkáinkkal, eszközeinkkel, szerszámainkkal, anyagokkal és látszólag haszontalan tárgyakkal, azonban még mindig van ott helye az újabb elképzeléseknek, ötleteknek.

A hetvenes években pályázatokon elnyert nagyméretű mozaikok kartonjainak hatása és a kivitelezés folyamata lényeges változást hozott festői gondolkodásomban, új léptéket kerestem. A korábbi zártabb képi világ motívumait, felületmegoldásait a képtérben megnyíló terek szabadon kezelt közegébe helyeztem, így a gesztusok véletlenszerűségét kibontva vagy elfedve, nagyobb szerepet kapott a rajz is.

Ez a színekből szabadon kibontakozó világ a nyolcvanas évek közepéig foglalkoztatott. Akkor úgy éreztem, váltanom kell, hiszen az elkészült sok kép között ismétlődéseket találtam, meg időnként feltűnő, számomra árulkodó rutinszerű unalmasságot is.

Azóta készült munkáim főszereplői a figurák. Az a jelenség érintett meg, figyelmeztetően, melyet környezetemben meg a világban is tapasztalhattam: a különállás, a zárkózottság, az egyedi sérthetlenség. Témáim persze nem a magam sorsára utalnak, hiszen elégedettnek mondhatom magam. Olyan családom van, mely érzelmi, és szellemi biztonságot áraszt, újabb, bizakodást árasztó képek készítésére ösztönöz.

Munkásságom jó része található közgyűjteményekben, magángyűjtőknél.

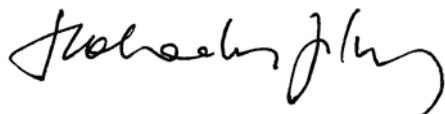
Kiállításaim voltak Kaposváron, Budapesten, Nagyatádon, Miskolcon, Fonyódon, Mohácson, Veszprémben, Pécsen.

Muráliákat készítettem: Budapest, Kertészeti Egyetem (1973), Nagyatádi Kórház (1977), kaposvári SZÜV Irodaház (1981), Nagyatádi Általános Iskola (1993)

Díjakat nyertem: Debrecen (1967), Kaposvár (1971, 1982, 1987, 1991), Budapest (1975), Szolnok (1975), Keszthely (1976)

1967-től 1970-ig Derkovits-ösztöndíjas voltam.

1980-ban Munkácsy-díjat kaptam.

HAJNAL